

ЧИ МАЮ Я ПРАВО 2.0 ?

*Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції
(Житомир, 23 квітня 2026 р.)*

Отже, право на «відключення» – це відповідь на виклики цифрової епохи. Це не лише юридична норма, а й етичний орієнтир, який визначає межі допустимого у взаєминах між працівником і роботодавцем. Це спроба зберегти людяність у світі, де кордони між роботою і життям стають дедалі прозорішими.

І, можливо, найважливіше питання сьогодні звучить не «чи маю я право не відповідати?», а «чи маю я право жити повноцінно поза роботою?». Чи маю я право на тишу, на відпочинок, на життя без постійного очікування наступного повідомлення? І відповідь на нього повинна бути не лише однозначною, а й практично реалізованою – так. Без застережень, без умов, без прихованих очікувань. Тому що саме з цього починається справжня повага до людини.

Велігурська О. А.

Державний університет «Житомирська політехніка»
olenaveligyrsk.2005@gmail.com
місто Житомир

ЧИ МАЮ Я ПРАВО КАРАТИ НАЗАВЖДИ ?

Коли суд виносить вирок «довічне позбавлення волі», люди зазвичай думають – ну нарешті, справедливість. Здається, що все правильно: небезпечна людина за ґратами, вона ніколи не вийде і більше нікому не зашкодить. Але якщо замислитися глибше – чи маємо ми право забирати у людини, не просто роки життя, а саму надію на те, що все може змінитися? Чи не перетворюється таке покарання з акту правосуддя на звичайну помсту, яка триває до самої смерті?

Питання про те, чи можна карати «назавжди», – це насправді запитання до кожного з нас: ким стаємо ми самі, коли виносимо такий вирок? Легко поставити остаточну крапку і просто викреслити когось із суспільства. Але закон – це не інструмент помсти. Навіть той, хто скоїв найстрашнішу помилку, не перестає бути людиною. Якщо ми повністю відбираємо у засудженого право на надію, ми фактично погоджуємося на його «смерть» ще за життя, перетворюючи правосуддя на механізм знищення особистості.

Якщо ми справді вважаємо людську гідність головною цінністю, то довічне ув'язнення стає випробуванням для демократії. У Кримінальному кодексі України чітко визначено: покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами; покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність. Тоді виникає логічне питання: навіщо людині ставати кращою, вчитися чи розкаюватися, якщо вона точно знає, що її життя все одно закінчиться в камері?

Коли людина отримує термін у 10 чи 15 років, вона має орієнтир і стимул: «Якщо я змінюся – я повернуся додому». Коли ж ми кажемо «ти тут назавжди», ми просто руйнуємо цю внутрішню опору. Йдеться про природне психологічне прагнення до самовиправлення: людина готова працювати над собою, каятися і вчитися новому лише тоді, коли вона бачить хоча б далеку дату свого звільнення. Без цієї «дати» в календарі мотивація зникає, бо ставати кращим просто немає сенсу. В'язниця тоді перестає бути місцем перевиховання і

перетворюється на простір вічної ізоляції – територію, де для держави людини більше не існує. Залишаючи засудженого без найменшого шансу на вихід, держава фактично знімає з себе відповідальність за його майбутнє та заперечує саму можливість його виправлення.

Проте сучасний світ і Європейський суд з прав людини стоять на іншому: кожна людина має «право на надію». Це не означає, що злочинця треба просто випустити. Це означає, що держава через певний час (зазвичай 15-25 років) повинна знову перевірити: «Чи ця людина досі є небезпечною, чи вона вже усвідомила свою провину?». Позбавити цього права – означає перетворити ув'язнення на катування, бо без надії життя втрачає будь-який сенс.

В Україні тривалий час довічне ув'язнення було «квитком в один кінець». Проте Конституційний Суд України у своєму рішенні № 6-р(П)/2021 чітко зазначив, що «людська гідність як джерело всіх прав і свобод людини та їх основа є однією із засадничих цінностей українського конституційного ладу». Судді дійшли висновку, що довічне позбавлення волі без можливості звільнення «заперечує не тільки мету покарання, а й саму сутність людської гідності, ставить під сумнів її абсолютний характер». Фактично, держава визнала: «гідне людини виконання довічного позбавлення волі може бути гарантоване лише в тому разі, якщо засуджений має конкретний і в принципі реальний шанс із часом знову отримати свободу».

Саме завдяки цьому рішенню та подальшим змінам у законодавстві (Закон № 2690-IX), у Кримінальному коді України з'явився шлях до перегляду вироку, який доповнив уже існуючий інститут помилування. Раніше єдиним варіантом був Указ Президента «Про Положення про порядок здійснення помилування», але цей механізм сприймався радше як винятковий акт милосердя, а не як чітке правове правило. Натомість нові зміни в законі дали засудженим, які відбули не менше 15 років, право просити суд про заміну довічного ув'язнення на строкове – терміном від 15 до 25 років. Це означає, що право на надію нарешті закріплено на рівні закону. Тепер засуджений має реальний шанс показати, що він став на шлях виправлення і здатний жити в суспільстві, не порушуючи закон, а держава отримує інструмент, щоб перевірити: чи справді людина виправилася і перестала бути небезпечною для суспільства.

Це і є відповідь на питання «Чи маю я право карати назавжди?». Сучасне українське законодавство чітко каже: ми маємо право на суворе покарання та ізоляцію небезпечних осіб, але ми не маємо права позбавляти людину шансу на каяття. Це не спосіб виправдати злочинця, а можливість для правосуддя бути дієвим, адже правосуддя не закінчується на тому, щоб просто зачинити двері камери, його сила полягає в тому, щоб залишати шлях для повернення тим, хто зміг усвідомити свою провину та перестав бути загрозою для суспільства.

Суспільство має беззаперечне право на безпеку, і ми повинні захищати свої домівки від тих, хто обрав шлях жорстокості. Однак, якщо ми забираємо у людини саму можливість змінитися, ми самі стаємо заручниками жорстокості. Ми маємо право карати суворо, ми маємо право карати на довго, але ми не маємо права карати безнадійно. Бо поки у людини є надія, у неї є сенс ставати кращою. Саме право на надію – це те, що відрізняє правосуддя від розправи. Я маю право захищати суспільство, але я не маю права ставати катом, який забирає у людини останню можливість знову стати людиною.